

Soru 1

MS 2. yy-MS 15. yy felsefesinde inanç ve akıl ilişkisini filozofların görüşlerine dayanarak kısaca açıklayınız.

Soru 2

8.yy-12.yy çeviri faaliyetlerinin Hristiyan ve İslam felsefesine etkisini kısaca açıklayınız.

Soru 3 Aşağıda verilen açıklamaları ilgili olduğu kavramla eşleştiriniz.

1-Akla dayanan inancı savunan İslam felsefesi görüşüdür.

Tabiyyun

2-Tanrı ile insan arasında aracı kabul etmeyerek deist bir yaklaşım sergileyen ve bilgilerin duyular aracılığıyla kazanıldığını savunan natüralist görüştür.

Dehriyye

3-Gerçek olan maddenin ezelî ve ebedî olduğunu savunan görüştür.

Meşşâiyye

Soru 4

METİN ÇÖZÜMLEME

- Aşağıdaki Augustinus'a ait metni okuyarak metinde geçen;
- felsefi kavramları açıklayınız
 - felsefi problemleri belirleyiniz.

Tanrı insandadır, insan Tanrı'dadır (...) Eğer bende mevcut olmasaydın Tanrı'm, ben var olmazdım; hiçbir şey olurdu. Daha doğrusu her şey Sen'den, Sen'in aracılığıyla ve Sen'inle var olur; Sen'de olmasaydım hiç olurdu..

.....

Ey Rabb'im senin hoşuna gidebilmek için bu şeyleri bilmek yeterli midir? Bütün bilimsel bilimleri bilmesine rağmen seni bilmeyen insana ne yazık, bilimlerden haberi bile olmayan ama seni tanıyan insana ne mutlu! Hem bilimleri bilen hem de seni tanıyan insan, mutluluğunu bilimleri bilmeye borçlu değildir; seni tanıyarak seni bir Tanrı gibi yüceltiyorsa, sana şükrediyorsa ve boş düşüncelerinde kendini kaybetmiyorsa o zaman mutluluğu sadece senden gelecektir. ...

.....

Tanrı iyidir ve yarattıklarından çok daha değerlidir. Tanrı iyi olduğu için iyi varlıklar yarattı ve onları nasıl da çevreliyor ve kaplıyor (....) Tanrı iyi şeyler yarattığına göre kötü nereden geliyor? Zavallı yüreğimden böyle düşünceler geçiyordu, ayrıca ölüm korkusunun ve gerçeği boşuna aramış olmanın getirdiği kaygılar yüreğimi tedirgin ediyordu.

.....

Kötünün ne olduğunu aradım ve onun bir töz olmadığını keşfettim. Kötülük; yüce tözden yani Tanrı'yı senden yüz çevirten, bu içten zenginlikleri reddeden, daha aşağı seviyedeki şeylere dönerek dışarıda gururla şişinen bir iradenin ahlak bozukluğudur.

METİN ÇÖZÜMLEME

Soru 5

Aşağıda Farabi'ye ait metni okuyarak metinde geçen

a) felsefi kavramları açıklayınız

b) felsefi problemleri belirleyiniz.

Her insan kendini devam ettirmek ve en üstün mükemmelliği elde etmek için birçok şeye muhtaç olan bir yaratılışta (fıtrat) varlığa gelmiştir. Onun bu şeylerin hepsini tek başına sağlaması mümkün değildir. Tersine bunun için o, her biri kendisinin özel bir ihtiyacını karşılayacak birçok insana muhtaçtır. Her insan bir başka insanla ilgili olarak aynı durumdadır. Bundan dolayı insan sahip olduğu tabii yaratılışının kendisine verilmesinin gayesi olan mükemmelliğine ancak birbiriyle yardımlaşan birçok insanın bir araya gelmesi ile ulaşabilir. Bu insanlardan her biri sözü edilen insanın özel bir ihtiyacını karşılar. Toplumun bütününün katkısı sonucunda herkesin varlığını devam ettirmek ve mükemmelliğe erişmek için muhtaç olduğu şeyler sağlanmış olur. İnsanların büyük sayıda varlığa gelmesinin ve bazıları mükemmel, bazıları eksik, kusurlu olan insani toplumlar kurarak dünyanın oturulabilir kısmında bir araya gelmelerinin nedeni budur.

...

En üstün iyilik ve en büyük mükemmelliğe ilkin ancak şehirde ulaşılabilir. Şehirden daha eksik olan bir toplulukta ulaşamaz. Ancak gerçek anlamda iyi, seçme ve irade ile elde edilebilir bir özelliğe sahip olduğundan, kötülükler de ancak seçme ve iradenin ürünü olduklarından bir şehrin kötü olan birtakım amaçların elde edilmesi için insanların birbirlerine yardım ettikleri bir varlık olarak kurulması mümkündür. Bundan dolayı mutluluğun her şehirde elde edilmemesi mümkündür. O halde insanları kendileriyle hakiki anlamda mutluluğun elde edildiği şeyler için birbirine yardım etmeyi amaçlayan bir şehir erdemli mükemmel bir şehirdir; insanları mutluluğu elde etmek için birbirlerine yardım eden toplum, erdemli, mükemmel bir toplumdur. ...

Erdemli, mükemmel şehir bütün organları canlı varlığın hayatını tam kılmak ve onu bu durumda tutmak için birbirleriyle yardımlaşan tam ve sağlıklı bir bedene benzer. Şimdi bedenın organları birbirinden farklı ve bu organların tabii yaradılışları da birbirinden üstündür. Onlar içinde amir bir organ -kalp- ve mertebe bakımından bu amir organa yakın olan organlar vardır. Bunların her biri tabiat bakımından kendisiyle bu amir organın amacına uygun olarak fiilini yaptığı bir kuvvetle mücehhez kılınmıştır. ...İşte bu durum şehir için de geçerlidir. Onun da parçaları yaratılış bakımından birbirinden farklı ve bu parçaların tabii istidatları birbirinden üstündür. Şehirde amir olan bir insan ve mertebeleri ona yakın olan başka insanlar vardır. ...

Fârâbi/ El-Medinetü'l Fazıla

METİN ÇÖZÜMLEME

- Soru 6** Aşağıda İbn Sînâ 'ya ait metni okuyarak metinde geçen
- felsefi kavramları açıklayınız
 - felsefi problemleri belirleyiniz.

Hay Bin Yakzân

“Adım, sanım Yakzân (Uyanık) oğlu Hay’dır (Diri)” (İbn Sina Hay’ın soyut akıl olduğunu anlatmak ister.)

“Beytûlmakdis’tenim” (Kutsal olan akılsal evren, dünya)

“İşim evrenleri gezmektir. Bu gezilerim nedeniyle bütün evrenin gerçekliğini kavramış, her nesneyi öğrenmiş bulunuyorum. Gezilerim ve öğrenmelerim sırasında yüzümü sürekli babama, Yakzân’a tutardım.

O bütün ilimlerin anahtarını elime vermiş, evrenlerin yollarını göstermiş olduğundan iklimlerin ufukları önümde açıldı; tümü bana bir anda göründü.”
(Burada İbn Sînâ, etkin aklın ya da ilk aklın bilgisinin aşamalı değil de bir anda öğrenildiğini anlatmak ister.)

....

Sen ve senin yanında bulunanlar için benim yolculuğum gibi bir yolculuk mümkün değildir. Benim yolculuğumun yolu, sana ve senin yolunda bulunanlara kapalıdır. Bu yolculuğu, tek başına kalmanın koşuluyla yapabilirsiniz. Bu durumda da belirlenmiş, ileri ya da geri almanız olanaksız olan zamanı beklemelisiniz. Siz konaklamalı bir yolculuğu seçmek, bununla yetinmek zorundasınız. Bir süre yolculuk etmeli, bir süre de bunlarla birlikte bulunmalısınız. Ne zaman içinden gelen büyük bir aşk, seni bunlardan ayırıp yolculuk etmeye yöneltirse beni karşında bulursun. Ben sana yoldaşlık ederim. Yine onları arzulayacak olursan beni bırakır, onların yanına dönersin. Bu yarım yolculuklar, senin onlardan tümüyle ayrılışına kadar sürer” (Burada İbn Sînâ, insanın zamana karşı sınırlı bir varlık olduğunu, etkin aklın yetkinliğine ölmeden ulaşamayacağını ve bu nedenle yaşamı boyunca insanın bedensel eksikliklerden tümüyle sıyrılamayacağını anlatmak ister)

*“ İnanlık evreninden ayrılan bölüm ve yanları vardır. Kazanılmış güçlerle donanmayan, yalnızca doğal güçlerle kalanlar oralara geçemezler.”
(Sadece yaratılıştan gelen güçler yetmez, kazanılmış güçler de gereklidir.)*

İbn Sînâ, Hay bin Yakzân

METİN ÇÖZÜMLEME

- Soru 7** Aşağıda Gâzâlî'ye ait metni okuyarak metinde geçen
- felsefi kavramları açıklayınız
 - felsefi problemleri belirleyiniz.

Kalp Gözü

Doğruluğundan emin olunmayan bilginin kesin bilgi olmadığı kanaatine vardıktan sonra bütün bilgilerimi inceden inceye gözden geçirdim. Sonuç olarak hissî yani duyu organları ile elde edilen bilgilerle zorunlu akıl prensipleri dışında kalan bilgilerin bu niteliği taşımadığını anladım. ...

“Duyu organları ile elde edilen bilgilere nasıl güvenebilirsin? Duyu organlarının en güçlü olanı görme duyusu (göz) değil midir?”

Göz yıldızlara bakar ve onların sadece küçük bir altın lira büyüklüğünde olduklarını görür. Daha sonra astronomi ilminin delilleri, o yıldızların dünyadan kat kat daha büyük olduklarını ortaya koyar.

İşte duyu organlarından biri, buradakine benzer bir hükme varıyor. Daha sonra akıl hakemi ortaya çıkararak duyu organlarının verdiği hükmün savunulmayacak şekilde yanlışlığını ortaya koyuyor ve onu ihanet ile suçluyor. (...) Böyle düşünmeye başlayınca duyu organlarım bana şu sözlerle karşı çıktılar:

“Aklınla elde ettiğin bilgilere karşı duyduğun bu güvenin daha önce duyu organlarınla elde ettiğin bilgilere karşı duyduğun o güven gibi olmadığından nasıl emin olabilirsin? (...) Öyleyse akıl hakemi ortaya çıkararak duyu organlarının verdiği bilgilerin yanlışlığına nasıl hükmettiyse akıl idrakinin ötesinde başka bir hakem doğabilir ve onun sağladığı bilgilerin yanlış olduğuna hükmedebilir.”

...

Bu hastalık amansız bir hâle geldi ve yaklaşık olarak iki ay sürdü. Bu iki aylık süre içinde ben fiilen “safsatacı” (her şeyden şüphe eden) bir hâl üzereydim. Ancak içinde bulunduğum bu durumu kimseye söylemiyor, sözlü olarak ifade etmiyordum.

Nihayet Cenabıhak beni bu amansız hastalıktan kurtardı. Vicdanım tekrar eski sağlıklı hâline kavuştu. Artık vicdanım zorunlu akli bilgileri makbul ve geçerli görmeye, onlara güvenmeye ve doğruluklarını kabul etmeye başladı.

Bu bunalımdan peş peşe deliller getirmek veya güzel sözleri ardı ardına sıralamak yoluyla kurtulmuş değildim. Bu hastalıktan sadece Cenabıhakk'ın gönlüme akıtmış olduğu bir nur sayesinde kurtulabilmiştim. ... Hakikati keşif, işte bu nurdan beklenmelidir.

İmam Gazâlî, El-Münkız Mine'd-Dalâl (Dalâletten Hidayete)

METİN ÇÖZÜMLEME

Soru 8

Aşağıda İbn Rüşd'e ait metni okuyarak metinde geçen

a) felsefi kavramları açıklayınız

b) felsefi problemleri belirleyiniz.

Tutarsızlığın Tutarsızlığı

Kısaca söylemek gerekirse onlara (filozoflara) göre (Tanrı'dan gelen) dinler; insanları, bütün insanların ortaklaşa olarak izleyebilecekleri yollardan bilgeliğe (hikmet) yönlendirdikleri için zorunludur. Felsefe, mutluluğun yolunu kimi insanlara ussal olarak göstermektedir. Felsefenin işi, şeylerde bulunan incelikleri (hikmet) öğretmektir. Din ise tüm insanlığı bilgilendirme amacıyla gönderilmiştir. Bununla birlikte hiçbir din yoktur ki bilge kişilere özgü konularda birtakım uyarılarda bulunmuş olmasın ve aynı zamanda sıradan insanlarla da ilgilenmiş olmasın.

Toplumda elit sınıfın varlığının yetkinliğe ve mutluluğa erişebilmesi yalnızca insanların geneli ile aralarında bulunan ortak yönlere bağlıdır. Bu nedenle elit sınıfın varlığı ve yaşaması için birtakım genel bilgilerin ister çocukluk çağında ister gençlik çağında ya da uzmanlık alanına geçiş sırasında öğretilmesi zorunludur. Bir kimsenin erdemli olabilmesi için bu noktada karşısına çıkabilecek olan kimi bilgileri basite almaması, bunları en güzel bir biçimde yorumlaması (te'vil) ve bu bilgilendirmenin seçkin kimselere değil insanların geneline yönelik olduğunu bilmesi zorunludur.

Ayrıca bir kimse tüm dinlerin gerçek olduğunu bilse de onun bu dinler arasından en üstün olanını seçmesi ve üstün olan dinin daha üstün bir din tarafından geçersiz kılındığını bilmesi zorunludur. Bu nedendir ki insanlar arasında İskenderiye'ye (Felsefe Okulu'na) bağlı oldukları bilinen filozoflar, İslam dini kendilerine ulaştınca Müslüman olmuşlardır. Aynı şekilde Rum toprakları olarak bilinen yerlerde bulunan filozoflar da kendilerine İsa'nın dini ulaştınca Hıristiyan olmuşlardır.

*(...) Vahiy alan kimseler arasında da bilgelik (hikmet-felsefe) hiç eksik olmamıştır.
(...) Her peygamber bilgedir (hakîm-filozof), her bilge peygamber değildir ama bunlar peygamberlerin vârisi olan bilgin kimselerdir. (...) Tüm dinlerin kaynağı vahiydir, akıl ise vahyin ayrılmaz bir parçasıdır. Kim yalnızca akla dayanan bir dinin bulunabileceğini ileri sürerse bilmelidir ki böyle bir düzen, kaynağı hem vahiy hem akıl olan dinlerden kesinlikle eksik olacaktır.*

İbn Rüşd, Tehâfut et-tehâfut el-felâsife (Tutarsızlığın Tutarsızlığı)

Soru 9

Aşağıda yer alan ifadelerden İbn Rüşd'e ait olanları işaretleyiniz.

1- İbn Rüşd felsefenin dinle uzlaşa içinde olduğu görüşündedir.

2- Akıl, kişiyi hakikate götürmez.

3- Doğru bilgiye ulaşma yolu sezgidir.

4- Akılsal olan inançsal olandır.

5- Doğru bilginin kaynağı akıldır.

6- Felsefe dinle çatışma halindedir.

7-İbn Rüşd'ün "Aristoteles Şerhleri" vardır.

Soru 10

Tasavvuf felsefesini açıklayınız.

Soru 11

Tasavvuf düşünürleri kimlerdir? Kısaca açıklayınız.

Soru 12 Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

1-.....Yunanca theos, yani “Tanrı” ve logos, yani “bilim” kavramlarının birleşiminden oluşur. Tanrıbilim ya da ilahiyat olarak adlandırılır. “Din” olgusunu inceleyen ve ele alan bir disiplindir.

2-12. yüzyılda yaşamış, Hoca Ahmet Yesevî'nin önemli bir takipçisi olan, ahlak alanında insana nefis terbiyesini ve kamil insan olmayı amaç olarak belirleyen, Anadolu'da yaşamış tasavvuf düşünürü dir.

3-.....“Ne olursan ol yine gel.” sözüyle dil, din, ırk ayrımı yapmadan hoşgörülü olmak gerektiğini ifade eden tasavvuf düşünürüdür.

4-.....'nin “Sevelim sevilelim, dünya kimseye kalmaz.” dizelerindeki gibi konusu aşk ve sevgi olan birçok şiiri vardır. Hoşgörülü olmak, gönül kırmamak, hiçbir canlıyı incitmemek gibi konular üzerinde duran tasavvuf düşünürüdür. “Âşık” olarak bilinir.

Soru 13

Aşağıdaki ifadelerin doğru veya yanlış olma durumlarını belirtiniz.	D	Y
Orta Çağ felsefesi M.S 2 ile 15. yüzyılları kapsar. Bu dönemde dinsel düşünüş egemen olmuş ve felsefe dinin hizmetine girmiştir.		
MS 2- MS 15. yüzyıl filozofu Aquinalı Thomas inancın Tanrı'yı, aklınca Tanrı'nın yarattıklarını bilmekle ilgili olduğunu savunur.		
Tanrı'nın niteliğini ve evrenin meydana gelişini varlığın birliği ile açıklayan, dinî ve felsefi nitelikteki Anadolu Türk-İslam kültürüne ait akım Stoadır.		
Gazâlî, inanca dayalı bilginin kesinliğini insanın sezgisel olarak kalbi ile bilebileceğini belirtir.		
İbn Sînâ, erdemli hayatın ahlaki açıdan ideal olan devlette gerçekleşeceğini ileri sürer.		

Soru 14 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesinin ortaya çıkışını kısaca açıklayınız.

Soru 15

Çeviri faaliyetleri 15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesini nasıl etkilemiştir?

Soru 16

15. yüzyıl-17. yüzyıl felsefesine önceki felsefi dönemlerin etkisini kısaca açıklayınız.

Soru 17

Gazâli'ye göre duyular aldatıcı, akıl ise çelişkili yargılar verebildiğinden yanıltıcıdır. Gerçeğin bilgisine ulaşmanın tek yolu inançtır. Tanrı'nın bilgisine yine Tanrı'nın insana vermiş olduğu bir yetiyle, kalp gözüyle ulaşılabilir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Gazali için söylenebilir?

- A) Hakikatin bilgisi fenomenlerin içinde saklıdır.
- B) Hakikati kavramanın yolu sezgidir.
- C) Tüm bilgiler doğuştan insanda bulunur.
- D) Kesin, genel geçer ve doğru bilginin kaynağı akıldır.
- E) Duyu verilerinin akılla işlenmesi doğru bilgiye giden yoldur.

Soru 18

İbn Rüşd'e göre akıl yoluyla doğru bilgiye ulaşılır ve akılsal olan inançsal olandır.

Buna göre İbn Rüşd'ün aşağıdakilerden hangisini savunması beklenmez?

- A) Akıl yoluyla inanca ulaşmak mümkündür.
- B) Akıl sınırsız kavrama ve algılama gücüne sahiptir.
- C) Akıl doğru şekilde işletildiğinde hakikatin bilgisine ulaşabilir.
- D) Akıl kanıtlama kabiliyeti ile inanca ait bilgileri kanıtlayabilir.
- E) Akıl dinle uzlaşılı halindedir.

Soru 19

“İnsan yalnızca evrenin bir unsuru, bütün tarafından belirlenmiş doğanın küçük bir parçası, evren makinesi içinde basit bir dişlidir.” **diyen bir düşünürün görüşleri aşağıdaki yargılardan hangisi ile çelişir?**

- A) Ahlaki özgürlükten söz edemeyiz.
- B) Evren mekanik ve bilimsel yasalara göre işlemektedir.
- C) Ahlaki kararlar insan iradesinin dışındaki nedenlere bağlıdır.
- D) İnsan doğal, toplumsal ve psikolojik olarak belirlenmiştir.
- E) İnsan ahlaki eylemde bulunurken kendi iradesi ile hareket eder.

Soru 20

Orta Çağ'da da felsefe İlk Çağ'dakinden farklı bir anlamda değildi. Her iki dönemde de felsefenin anlamı bilgelik peşinden koşmaktı. Fakat Orta Çağ'da bilgelik İlk Çağ felsefesinden daha farklı bir karakterde tanımlanmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Orta Çağ'ın bilgelik tanımı olabilir?

- A) Akla uygun davranmaktır.
- B) Erdem yolunda varılan sağlam bir sarsılmazlıktır.
- C) Tanrısal olanın bilgisinin peşinde koşmaktır.
- D) Kendini bilmektir.
- E) En üstün iyidir.

Soru 21

Orta Çağ Avrupa'sına baktığımızda kilise ve din adamları Hristiyanlığa ve İncil'e uymadığı gerekçesiyle her türlü bilimsel çalışmaya karşı çıkmıştır. Hatta bu bilimsel çalışmaları yapanlar en ağır şekilde cezalandırılmıştır. İşte bu yüzden Orta Çağ'ın diğer ismi "karanlık çağ" olmuştur.

Bu parçadan yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Din, bilimsel çalışmaları etkilemiştir.
- B) Bilim insanı, bilim yapabilmek için uygun ortamı bulamamıştır.
- C) Orta Çağ Avrupa'sında bilimsel çalışmalar tamamen durmuştur.
- D) Bilimin bugünlere gelmesinde bazı bilim adamları ağır bedeller ödemiştir.
- E) Orta Çağ Avrupa'sında kilise ve din adamları bilimin önündeki en büyük engel olmuşlardır.